

Типовим у текстах оголошень про роботу є використання маніпулятивного принципу дефіциту [3, 222], що реалізовується за допомогою категоричних темпоральних обмежувачів або стимуляторів: *терміново, поспішайте, терміново потрібен працівник в офіс, негайно, телефонуйте вже сьогодні* і т. д.

Таким чином, в українських «вуличних» оголошеннях про роботу представлено такі принципи здійснення маніпулятивного впливу, як принцип дефіциту, позитивного оцінювання та позитивного самопозиціонування. При викладі інформації застосовуються прийоми аргументування, інтригування, а також надмірної деталізації. Для привернення уваги потенційних працівників роботодавці вдаються до використання акцентуалізованих заголовків, різноманітних графічних елементів, намагаючись виявити нестандартність в оформленні оголошення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арутюнова Н. Д. *Истоки, проблемы и категории прагматики* / Арутюнова Н. Д., Падучева Е. В. // *Новое в зарубежной лингвистике: «Прагматика»*. – Вып. XVI. – М., 1985. – С. 3–42.
2. Стивенсон Ч. *Некоторые прагматические аспекты значения* / Стивенсон Ч. // *Новое в зарубежной лингвистике*. – М., 1985. – Вып. XVI. – С. 129–154.
3. Чалдини Р. *Психология влияния* / Роберт Чалдини. – [4-е междунар. изд.]. – СПб. : Питер, 2002. – 288 с. : ил. – (Серия «Мастера психологии»).

УДК 008(477)+94(477)

Щербяк Ю. А.

*доктор педагогічних наук, професор кафедри документознавства,
інформаційної діяльності та українознавства
Тернопільського національного економічного університету*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі в Україні вирішення проблеми дітей і молоді з особливими потребами здійснюється відповідно до документів, затверджених міжнародними організаціями, зокрема ЮНЕСКО, Всесвітньою організацією охорони здоров'я, Міжнародною організацією праці, Міжнародною лігою товариств допомоги людям з особливими потребами. Вони зосереджують зусилля на виробленні методів і критеріїв діагностики відхилень у здоров'ї, визначенні обов'язків держав щодо цих осіб, вивченні шляхів удосконалення системи допомоги, розвитку їх правового статусу. Серед міжнародних документів, що регламентують здобуття освіти людьми з особливими потребами, найбільшого значення набули акти, прийняті ООН.

У Національній стратегії розвитку освіти України до 2021 року зазначено, що стратегія розвитку національної системи освіти має формуватись адекватно до сучасних інтеграційних і глобалізаційних процесів, вимог переходу до постіндустріальної цивілізації, чим забезпечити

стійкий рух і розвиток України в першій половині XXI ст., інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір. Сьогодні є два основні документи, що визначають міжнародну політику стосовно людей з інвалідністю – «Конвенція ООН про права інвалідів» та «План дій Ради Європи щодо сприяння правам і повній участі людей з обмеженими можливостями в суспільстві: покращення якості життя людей з обмеженими можливостями в Європі в 2006-2015 роках». Ключовими у наведених нормах, які є юридичними обов'язками держави, стало те, що право на освіту гарантується кожній людині і, при цьому, жодній особі не може бути відмовлено в цьому праві.

Першим законодавчим актом України, який значною мірою вирішує *соціально-педагогічні проблеми* людей з особливими потребами, є Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», 1991 р. Згідно з цим документом заклади освіти спільно з органами соціального захисту та охорони здоров'я зобов'язані забезпечити дошкільну, шкільну освіту, виховання осіб з обмеженими можливостями здоров'я, здобуття ними середньої професійної та вищої професійної освіти відповідно до їх інтелектуального потенціалу [1].

У постанові Кабінету Міністрів України «Про комплексну програму розв'язання проблем інвалідності» (1992 р.) значно розширюються можливості забезпечення спеціальних дошкільних закладів допоміжними засобами навчання дітей з вадами зору, слуху та опорно-рухового апарату. *Соціально-педагогічна суть* цього документа полягає в забезпеченні умов для проходження молоддю з особливими потребами курсу навчання екстерном та розробці і реалізації методик, навчальних планів і програм, які б забезпечували здобуття дітьми з важкими формами інвалідності середньої освіти вдома; друкування книг, підручників та газет рельєфно - крапковим шрифтом за Брайлем для дітей з вадами зору; запровадження в педагогічних навчальних закладах курсу спеціальної підготовки вчителів для навчання дітей-інвалідів; включення до навчальних програм вищих навчальних закладів (передусім у медичних, педагогічних, фізкультурних) курсів з проблем інвалідності [6].

Закон України «Про охорону дитинства» (2009 р.) визначає права на освіту дітей-інвалідів та інвалідів з дитинства, які потребують опіки і стороннього догляду. У цьому законі *соціально-педагогічний зміст* полягає у вимозі до органів управління освітою забезпечувати навчання цих дітей в загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладах за відповідними навчальними програмами або в домашніх умовах [2].

Однією із важливих ініціатив щодо створення умов для освіти людей з особливими потребами є наказ Президента України «Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» (2005 р.). *Соціально-педагогічна складова* цього документа полягає у тому, щоб забезпечити дітей-інвалідів візками, спеціально пристосованими автобусами для перевезення до місць навчання і додому; вжити заходів щодо облаштування загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до потреб дітей з інвалідністю; створити в гуртожитках навчальних закладів необхідні житлово-побутові умови для учнів і студентів з інвалідністю [5].

Значним досягненням у законодавчому регулюванні реформування спеціальної освіти в Україні стало затвердження наказом МОН України №

855 від 11 вересня 2009 року «Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх закладах на 2009 - 2012 рр.», де чітко визначаються пункти щодо запровадження інклюзивного навчання у навчальних закладах до 2012 року. Основні *соціально-педагогічні умови* «Плану дій...» полягають у забезпеченні права дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, на інтеграцію в суспільство шляхом створення умов для безперешкодного доступу до якісної освіти відповідно до їх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб. Водночас це сприятиме організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами, здійсненню системних психолого-педагогічних заходів, спрямованих на компенсацію втрачених функцій [4].

Важливим подальшим кроком у популяризації переваг інклюзивного навчання стало прийняття в 2010 році МОН України «Концепції розвитку інклюзивної освіти». *Соціально-педагогічна складова* Концепції полягає у визнанні необхідності створення освітньо-розвивального середовища для дітей з особливими потребами, удосконалення системи підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів для роботи в інклюзивних закладах освіти, залучення батьків до навчально-реабілітаційного процесу [3].

На основі Указу Президента України «Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженими фізичними можливостями» (2011) встановлюється забезпечення розробки та затвердження заходів, спрямованих на виконання Плану дій Ради Європи щодо сприяння правам і повній участі людей з обмеженими фізичними можливостями в суспільстві: покращення якості життя людей з обмеженими фізичними можливостями в Європі в 2006 - 2015 рр. [6].

Низка останніх документів Міністерства освіти і науки України наголошує на необхідності співпраці між спеціальними загальноосвітніми навчальними закладами, навчально-реабілітаційними центрами та загальноосвітніми начальними закладами з метою надання необхідної консультативної допомоги педагогам та батькам, та забезпечення корекційної складової навчально-виховного процесу у класах з інклюзивним навчанням, а саме: інструктивно-методичний лист від 08.08.2013 № 1/9-539 «Про організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітям з особливими освітніми потребами»; накази Міністерства освіти і науки України від 23.07.2013 № 1034 «Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року»; від 14.06.2013 № 768 «Про затвердження заходів щодо забезпечення права на освіту дітям з особливими освітніми потребами, у тому числі дітей-інвалідів».

Таким чином, в Україні для координації дій, пов'язаних з виконанням міжнародних документів про освіту людей з особливими потребами, діє низка законодавчих актів, згідно з якими спеціальна освіта залишається поширеною формою навчання дітей і молоді з особливими потребами і набуває подальшого розвитку і вдосконалення; створено передумови для розвитку інтегрованого та інклюзивного навчання, допускається відкриття спеціальних закладів освіти за наявності відповідних умов для навчання і можливостей надання соціальних послуг в загальноосвітньому закладі. За соціально-педагогічним змістом законодавство України, в основному, відповідає міжнародним документам про освіту людей з особливими

потребами і належить до другого рівня, що означає розгляд інтегрованого та інклюзивного навчання швидше як виняток.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 р. № 875-ХІІ // Права інвалідів в Україні. - К. : Сфера, 2002. - С. 165 - 169
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-ІІІ [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
3. Концепція розвитку інклюзивної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 р. № 912 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/362->
4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009 - 2012 роки» від 11.09.2009 р. № 855 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://document.ua/pro-zatverdzhennja-planu-dii-shodo-zaprovadzhennja-inklyuziv-doc1291.html.ua/legislation/Vishya_osvita/30138/
5. Наказ Президента України «Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов з життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» від 01.06.2005 р. № 900/2005 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/900/2005>
6. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко, І.О. Білозерська та ін.; за заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: А.С.К., 2012. – 308 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 15.08.2011 р. № 872 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF>.